

EGY NAGYSZABÁSÚ VÁLLALKOZÁS FOLYTATÁSA

PENAVIN OLGA—MATIJEVICS LAJOS: *Szabadka és környéke földrajzi neveinek adattára*.

Hungarológiai Intézet, Ujvidék, 1976.

Alig egy éve indult meg a Hungarológiai Intézet gondozásában a *Vajdaság helységeinek földrajzi nevei* című sorozat, s immár a második kötetét vehetjük kézbe, nem is szólva arról, hogy terjedelemben és a feldolgozott anyag mennyiségében jóval nagyobb, mint az előző. Nem szándékozom foglalkozni a sorozat születésének és indulásának körülményeivel, ezt megtette már Virág Gábor az első kötetről szóló ismertetőjében az Úzenet múlt évi decemberi számában.

Örvendetes tény, hogy rövid idő alatt ez már a második munka, amely Szabadka helyneveivel foglalkozik. Szekeres László *Szabadkai helynevek* című könyvére gondolok, amely 1975-ben jelent meg az Életjel könyvek sorozatában, s nagy visszhangot keltett. A két könyv kitűnően kiegészíti egymást, s épp ebből erednek hiányosságaik is, de ez ugyanakkor előnyük is, hiszen két különböző szempontból világítják meg a problémát.

Amíg a *Bácztopolya és környéke földrajzi neveinek adattára* 2450 helynevet említ, addig a második kötetben már kb. 3000 földrajzi név található Szabadka és 13 környező település területéről. A kötet több mint 150 ember munkája, ha figyelembe vesszük az adatközlőket, gyűjtőket, ellenőrzőket is. Ilyen nagyszabású vállalkozás mindenféleképp figyelmet és elismerést érdemel.

Mint az első kötetben, ebben is megtalálható a Pesty Frigyes gyűjtéséből származó anyag, amely így, az új adatokkal együtt, hozzáférhetővé vált.

Negatívumként róható fel, hogy az adattár kissé szűkszavú. A kötet szerkezetének felépítése megegyezik az első kötetével, azonban mindkettőnél hiányolható a helységek történetének részletesebb leírása. Aránytalan például, hogy Szabadka története és ismertetése mintegy másfél oldal, ugyanakkor a szabadkai helynevek a mű egyharmadát

teszik ki. Ugyancsak a rövid történeti bevezetőkről jegyezhető meg, hogy nem egységesek. Nagyon sok lexikális és statisztikai adatot közölnek, viszont semmi utalás nem történik arra nézve, hogy esetleg régebbi korokban itt élt népektől eredhet egy-egy elnevezés. Ez pedig elkerülhetetlen, ha egy-egy földrajzi név életét akarjuk kutatni. Nem is beszélve arról, hogy például a Szabadka név eredete körüli vitákról, amelyek idestova száz éve folynak, egy szó sem esik.

Mindezeketől a hiányosságoktól azonban eltekinthetünk, ha figyelembe vesszük az anyag mennyiségét, viszont gondolni kellett volna arra, hogy a kevés és nehezen hozzáférhető, ilyen és ehhez hasonló kézikönyvekkel szélesebb bázisra helyezhető a helytörténeti és történeti földrajzi kutatás.

A szerzők teljességre törekedtek ugyan, de felmerülhet a kérdés, hogy ha 150 adatközlő ennyit tudott, akkor a kommuna többi 146 000 lakosa által közölt adat mennyi lehet. Ezt a munkát nem tekinthetjük befejezettnek és lezártnak, hiszen a földrajzi neveknek is életük van. Habár a további terveket nem ismerjük, a sorozat valószínűleg folytatódni fog, s így feltehetjük a kérdést: vajon elegendő-e a mennyiségi feldolgozás, vagy tovább kellene lépni, s elvégezni a minőségi rendszerezést is?

A sorozat legnagyobb hiányossága az, hogy nincs térképmelléklettel ellátva. Erthetetlen számomra, hogy a szerzők utalnak ugyan ebbéli nehézségeikre, az elmaradás okára, ugyanakkor az első kötet 10. oldalán említik, hogy készült térkép. Minden egyes helységnél szükség lett volna egy részletes térképre, amelyen minden egyes elnevezés szerepelne, ha másképp nem, számmal jelölve. Nagyban emelte volna az adattár értékét és használatosságát, mivel van olyan földrajz-

zi név, ahol a meghatározás csak egy szó s így, hacsak nem helybeli az olvasó, nagyon nehéz elhelyezni a térképen az objektumot. S ha már itt tartunk, egy megjegyzés erejéig hadd említsük meg, hogy nagy hiányát látjuk egy olyan kiadványnak, amelyben szerepelnének a mai Vajdaság területét ábrázoló, eddig még nem kiadott, de nem kapható térképek.

A nyomdatechnikáról annyi talán megjegyezhető, hogy a kéthasábos megoldás sokkal áttekinthetőbb lett volna, nem beszélve arról, hogy ez anyagmegtakarítással is jár.

A kötetet a kétnyelvű értelmező kishoztár, az adatközlők, gyűjtők és ellenőrzők névsora és végül az irodalomjegyzék zárja le. Az utóbbival kapcsolatban még annyit, hogy ajánlatos lett volna az egyes földrajzi neveket az irodalom alapján jegyzetekkel ellátni, hogy a kutatások folyamán legalább egy utalás alapján tovább lehessen indulni. Ez a további munkát nagyban megkönnyítette volna.

Érdeklődéssel várjuk a sorozat következő köteteit, amelyek — nem kétséges — egy-egy újabb kockát jelentenek majd Vajdaság művelődéstörténetének mozaikjában.

VÉKONY LÁSZLÓ

GYERMEKEKRŐL — NEMCSAK GYERMEKEKNEK

GION NÁNDOR: *A kárókatona még nem jött vissza.*
Forum, Újvidék, 1977.

Általánosan ismert és elég gyakorta hangoztatott irodalomtörténeti tény, hogy az úgynevezett ifjúsági és gyermekirodalom legjobb és legmaradandóbb darabjai voltaképpen nem a gyermekek és az ifjúság számára íródtak eredetileg, hanem az idők folyamán váltak a mindenkori ifjabb korosztályok kedvenc olvasmányává. Ez a tény alighanem azt az igazságot is magában foglalja, hogy az igazán jelentős ifjúsági olvasmány mindig tartalmaz valami többletet is azonfelül, hogy cselekményben, fordulatokban, nem utolsósorban kalandos és veszélyes vállalkozásokban gazdag, izgalmas történetet mond el, amely a gyermekolvasó figyelmét képes tartósan lekötöni. Gion Nándor legújabb, sorrendben immár harmadik ifjúsági regényét is ez a többlet avatja kitűnő ifjúsági olvasmánnyá, azok a gondolatok, írói üzenetek, amelyek általában az olvasóhoz, de korántsem csupán a gyermekekhez szólnak.

Az első ilyen üzenetet mindjárt a bevezetőben (*Bevezető helyett*) olvashatjuk. „Kicsit későn jöttél”,

fogadja az egykori pajtás a regény felnőttként visszatérő és első személyben mesélő hőst, aki megvallja, hogy visszavágyott a gyermekkor kedves színtereire, a „régii helyekre”. Az előbbi szemrehányás, amit a hős akár önmagának is tehet, megismétlődik: „Elég sokáig kibírtad a régi helyek nélkül”, s ekkor Gion a rá jellemző tömörséggel és keménységgel egyszerre megtöri a feltámadó nosztalgia ellágyulással fenyegető hangulatát: „Most eljöttem — mondom.” Kiderül azonban, hogy valóban későn jött. Alig talál valamit a régi Vágóhídból, gyermekora egyik legkedvesebb színteréből, csupán egy súlyos betonkockát, „rajta egy kárókatona feje és nyaka”. Mintha az első ifjúsági regénye, az *Engem nem úgy hívnak* kapcsán megfogalmazott gondolatai visszhangoznának itt: „Mert a gyerekek, akármilyen szomorúan hangzik is ez, felnőttekké válnak: a szemük megromlik, és többé már nem vesznek észre bizonyos egészen fontos dolgokat. Legfeljebb időnként hiányolják őket” — s ilyenkor, tehetnének hozzá e mostani regény